

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTIA LIPERISSÄ

Lapsivaikutusten arviointi

= Lapsen edun ensisijaista huomioonottamista päätöksissä, jotka koskevat lapsia ryhmänä

- Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lasten oikeuksien toteutumiseen, hyvinvointiin ja arkeen
- Millainen päätös toteuttaa lapsen oikeuksia parhaalla mahdollisella tavalla
- Tunnistetaan etukäteen, miten hanke tai päätös tulee vaikuttamaan lapsen eri oikeuksien toteutumiseen, hyvinvointiin, kehitykseen ja arkeen
- Onko päätöksellä
Haitallisia vaikutuksia lapsille? Miten niitä voidaan vähentää?
Positiivisia vaikutuksia lapsille? Miten niitä voidaan vahvistaa?
- *Erityisesti huomioitava vaikutukset haavoittuvaisessa asemassa oleviin lapsiin*

Lapsen edun kannalta olennaiset tekijät

Lapsivaikutusten arvioinnissa on hyvä punnita lapsen edun kannalta olennaisia tekijöitä, mitä niistä tulee tehtävän hankkeen osalta erityisesti huomioida ja mitkä lapsen oikeuksien artiklat liittyvät mihinkin teemaan.

Lapsen näkemykset (LOS 12 art., 13 art., 42 art.)

Lapsen hyvinvointi ja arki (LOS 26 art., 27 art., 31 art.)

Identiteetti ja tausta (LOS 2 art., 8 art., 14 art., 30 art.)

Haavoittuva asema (LOS 22 art., 23 art., 30 art.)

Perhesuhteiden ja muiden ihmissuhteiden vaaliminen (LOS 9 art., 10 art., 16 art.)

Terveys (LOS 24 art.)

Huolenpito, suojaaminen ja turvallisuus (LOS 6 art., 16 art., 19 art., 33 art., 34 art., 36 art., 37 art.)

Koulutus ja varhaiskasvatus (28 art., 29 art.)

Tiedon keruu ja lasten osallisuus

- Lasten näkemysten kerääminen; saadaan vastauksia tarkasteluvaiheen avoimiin kysymyksiin.
- Muista haavoittuvassa asemassa olevat lapset.
- Lapsiystävällinen Kunta -koordinaattorilta/koordinaatioryhmän jäseniltä saa ohjeita kuulemisen järjestämisestä ja kuulemisen menetelmistä
- Tutkimus-, asiantuntija- ja viranomaistiedon hankkiminen
- Huomioi lasten kanssa työskentelevien tahojen asiantuntijuus
- Tiedonkeruu

Analyysi, punninta ja perustelut

- Lasten näkemysten ja kerätyn tiedon analysointi;
 - Eri vaihtoehtojen punninta lapsen edun näkökulmasta
 - Ratkaisuvaihtoehtojen hyödyt, haitat ja riskit lapsen oikeuksien näkökulmasta
 - Lapsen etu vs. muut mahdolliset intressit (esim. talous)?
- Päätösten / päätösvaihtoehtojen perustelut;
 - Millainen ratkaisuvaihtoehto edistäisi lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla?
 - Mitä pidetään lasten etuna ja millä perusteella?
 - Suositukset päätöksenteolle (ensisijainen painoarvo lapsen edulle)

Apukysymykset lapsivaikutusten arvioinnin laatimiseen

Alla olevat apukysymykset eivät ole kaiken kattavia, vaan esimerkkejä ja alkuun auttavia. Kysymysten kautta on helpompi edetä. Kysymykset on jaettu teemoihin, joita voi hyödyntää aiheen mukaan kysymyksiä lasten kuulemiseen mietittäessä, analyysiä tehtäessä sekä erilaisia päätöksenteon vaihtoehtoja mietittäessä.

Kysymykset on Unicefin toimesta laadittuja ja perustuvat YK:n lapsen oikeuksiin. Kysymyksiä ei luonnollisesti tarvitse käyttää kaikkia, vaan niitä, jotka olennaisesti liittyvät aiheeseen ja kuultavaan lapsiryhmään.

Lapsen näkemykset:

Mitä mieltä ovat lapset ja nuoret, joita muutos koskee? Mitä vaikutuksia he tunnistavat arkeensa?

Ovatko he saaneet riittävästi ja ymmärrettävästi tietoa asiasta?

Miten lasten näkemykset huomioidaan päätöksenteossa?

Miten lasten näkemysten huomiointi varmistetaan, ettei jää näennäiseksi?

Tukevatko lasten näkemykset aikuisten tunnistamia vaikutuksia vai eivät?

Millä menetelmillä lapsia kuullaan?

Lapsen hyvinvointi ja arki:

Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen?

Miten päätös vaikuttaa lapsen oikeuteen leikkiin, vapaa-aikaan, harrastuksiin, liikuntaan ja lepoon?

Miten päätöksessä huomioidaan vaikutukset lapsen riittävään elintasoon ja toimeentuloon?

Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lapsen kehitykseen, kuten myönteisen itsetunnon, sosiaalisten taitojen sekä oppimisedellytysten kehittymiseen?

Identiteetti ja tausta:

Miten lasten moninaisuus ja erilaiset lapsiryhmät sekä heidän ominaisuutensa ja tarpeensa huomioidaan?

Ota huomioon ainakin lasten sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, kansallinen alkuperä, kieli, uskonto ja persoonallisuus.

Alueellinen yhdenvertaisuus: Vaikuttaako valmisteilla oleva asia eri alueilla asuviin lapsiin eri tavoin?

Millaisia vaikutuksia valmistella olevalla asialla on lasten erityisten tarpeiden ja tuen toteutumisen kannalta?

Vaikutukset eri ikäisille lapsille?

Miten lasten yhdenvertaisuus, syrjimättömyys ja tasa-arvo turvataan?

Haavoittuva asema:

Miten päätöksessä otetaan huomioon lapsen/lasten haavoittuva asema?

Miten päätös vaikuttaa erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin (ks. lista edellä)? Mihin ryhmiin erityisesti? Onko päätöksellä kielteisempiä vaikutuksia jollekin toiselle lapsiryhmälle muihin ryhmiin verrattuna?

Huomioi erityisesti:

- ulkomaalaistaustaiset lapset
- turvapaikanhakijalapset
- vieraskieliset lapset
- seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret
- mielenterveysongelmia kohdanneet lapset/ kohdanneiden perheiden lapset
- päihdeongelmia kohdanneet nuoret / kohdanneiden perheiden lapset
- köyhien tai vähävaraisten perheiden lapset
- toimintarajoitteiset, neuropsykiatrisesti oireilevat, pitkäaikaisesti sairaat tai vammaiset lapset
- syrjäseudulla tai sosioekonomisesti heikommin toimeentulevalla alueella asuvat lapset
- syntymäkodin ulkopuolelle sijoitetut lapset
- saamelais- ja romanilapset
- uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset

Perhesuhteiden ja muiden ihmissuhteiden vaaliminen:

Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten läheisiin ja jatkuviin ihmissuhteisiin ja niiden turvaamiseen?

Voiko esitys aiheuttaa lasten ja nuorten syrjäytymistä? Miten tämä ehkäistään?

Millaisia vaikutuksia valmistelussa olevalla asialla on lasten vertaissuhteisiin tai niiden pysyvyyteen?

Terveys:

Miten päätös vaikuttaa lasten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen?

Vähentääkö vai lisääkö päätös lasten sairastumis-, onnettomuus- tai tapaturmariskejä?

Miten päätös vaikuttaa lasten mahdollisuuteen saada terveydenhoitoa?

Huolenpito, suojaaminen, turvallisuus:

Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lasten fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen?

Miten päätös vaikuttaa lapsen kasvuympäristöön perheessä, kaverisuhteissa ja elinympäristössä?

Millaisia riskejä ja haittoja sekä muita seurauksia muutoksesta voi tulevaisuudessa aiheutua lapsen turvallisuudelle? Miten niitä ehkäistään?

Miten päätös vaikuttaa lapsen yksityisyyden suojaan?

Miten päätös vaikuttaa lapsen suojelemiseen fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta?

Millaisia vaikutuksia päätöksellä on kiusaamisen ehkäisyn mahdollisuuksiin?

Koulutus ja varhaiskasvatus:

Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten yhdenvertaiseen oikeuteen saada opetusta tai varhaiskasvatusta?

Miten päätös vaikuttaa mahdollisuuksiin järjestää koulutusta laadukkaasti ja koulutuksen tavoitteet toteuttaen? Millaisia vaikutuksia koulutuksen laatuun voidaan tunnistaa?

Millaisia vaikutuksia varhaiskasvatuksen ja opetuksen saavutettavuuteen (esim. matkat, oppimisympäristön ja -materiaalien esteettömyys?)

Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lapsen oikeuteen saada pedagogista / erityistä tukea tai opiskeluhuollon tukea?

Millaisia vaikutuksia päätöksellä on koulupolun jatkuvuuteen tai koulupudokkuuteen?

Vaikutusten merkittävyyden punninta:

Millaista määrää lapsia ja nuoria päätös koskee?

Mikä on vaikutuksen vakavuus ja laajuus?

Miten päätöksen myönteisiä vaikutuksia voidaan vahvistaa ja kielteisiä vaikutuksia lieventää tai estää kokonaan?

Mikä on vaikutuksen kesto? Ovatko vaikutukset lyhyt- vai pitkäaikaisia, kertaluonteisia vai toistuvia, tilapäisiä vai pysyviä?

Miten todennäköistä on, että arvioidut vaikutukset myös toteutuvat?

Mitkä ovat vaikutusten keskinäiset suhteet ja niiden yhteisvaikutus sekä mahdolliset kumuloituvat vaikutukset?

Yhteyshenkilöitä:

Liperin Lapsiystävällinen Kunta -koordinaattorin yhteystiedot verkkosivuilla

www.liperi.fi/lapsiystavallinen-liperi

Apua ja ohjeita saat mm.

- Lapsivaikutusten arvioinnin käynnistämiseen
- vaiheittaiseen ohjeistukseen
- kuulemisen menetelmien pohtimiseen

Liperin kunnan viestintä

www.liperi.fi/viestinta

Apua ja ohjeita saat mm.

- Viestintäsuunnitelman tekemiseen
- Kyselyt ja muut kuulemiseen liittyvät käytännön asiat
- Hankkeesta tiedottaminen koko sen ajan